

Sárdni Staare2018 rahpamis

Sámedikki stivraságadoalli Per-Olof Nutti
2018-02-06

Čuođi jagi dás ovdal čoahkkanedje sápmelaččat juste dán báikái doallat allaáiggálaš ja duodalaš čoahkkima. Dat čoahkkin oaččui stuora mearkkašumi. Dat riikkačoahkkin šattai hui dehálaš symbolan go dat lei vuosttaš geardde go sámi álbmot almmolaččat julggaštii dáhtu ieš beassat hábmet iežas boahhteáiggi Ruotas.

Staare riikkačoahkkima 1918:s sáhtta gohčodit Ruota Sámedikki vuolggaheddjin.

Guovvamánu 5 b. rájes gitta čihččet beaivái 1918: čoahkkinaste sii dáppe Staares. Okta goalmmás oassi ledje nissonolbmot. Lei stuora dáhpáhus ahte nu ollusat serve.

Sámisearvvi ságadoalli Andreas Wilks celkkii: ”Mun jáhkán ahte ollusat mu oappáin ja vieljain dovdet dan seamma maid mun dovddan dál, ahte dát leat oba allaáiggálaš ja erenoamáš dáhpáhus sámi dilálašvuodain.”

Dál ja dás dovdat mii juste dan seamma. Dát dáhpáhus odne dovdo oba allaáiggálažžan ja earenoamžin. Čuođi jagi dás ovdal vulge 17 sápmelačča Norrbottenis guhkes lossa mátkái Staarii, golmmas sis vulge gitta davimus Ruota Sámis. Girječálli Johan Thuuri lei okta dáin. Eai sii lean nu dárrolaččat go oarjásámit ja sii atne oarjásámiid oba čeahppin ságastit. Álggos veahá šlundo go ieža eai máhtán go moadde sáni heajos ruoŋagillii, muhto maŋnel čilgejedje giittosreivves got sii morihedje ja ožžo movtta bargat go ollejedje ruoktot Duortnosjávri ja Dálmmá guovlluide fas. Odne leat mii mihá eanebut dás!

Áiggit rivdet vaikko min mielas rivdet hilljit. Mii nuortasámit ja julevsámit leat giitevaččat din oarjásámiid barggu ovddas. Dii lávkiidet dan vuosttaš lávkki ja lehpet ángirit bargan sámi álbmogii buorrin badjel čuođi jagi. Háliidan váimmus giitit go lehpet čuollan min sámiid beali go kolonisttat ja láhkadahkkit bahkkegohte nala. Dii leiddet gievrrat gállit bálgáid vaikko ledje olu vuostegiedageavadat. Vel otná dan beaivvi nai bargabehtet dárbbášlaš barggu mii lea midjiide buohkaide ávkin, sihke Sámedikki siskkobealde ja olggobealde.

Čuođi jagi dássái sárdno min ovdamannit ahte lei dárbbášlaš vuodđudit čohkkejeaddji orgána visot sámiid várás, ja ahte dárbbášeimmet oktasaš mihttomeari ja iežamet ruđaid vai sáhttit bargat iežamet áššiid ovddas. Dat orgána mis lea dál, namalassii Sámediggi, vaikko vel

ii leat vuos duohta sámi iešmearrideapmi, ja vaikko lea olu ain maid fertet bargat, Muhto mis lea goit Sámediggi, mii láddá ja ovdána dađistaga.

Mun áiggun geardduhit Andreas Wilksa sániid 1918:s: - Eat mii áiggo leat várálažžan servodahkii, muhto min eai galgga atnit mánnán geat eat máhte dahkat mearrádušaid iežamet dili birra! Wilks celkkii ahte kultuvra lea searvevuođa dovdomearka. Mii fertet guldalit guđet guimmiideamet, sápmelaš nuppi sápmelačča, ja maiddá sápmelaš ja ruotelaš ferteba gulahallat.

Okta lávki dán bálgá nalde lea ráđđádallanortnet, muhto dakkár ortnet galgá namas deavdit ja leahket albma ráđđádallan. Mun gearddun fas: Mii eat leat várálaččat! Muhto min galget vuhtiiváldit go lea min dilis sáhka! Mis leat máhtut maid Ruoŋa servodat dárbbáša. Mii leat riggodahkan Ruttii!

Otná beaivvi go geahččat maŋos sámi organisašuvdnahistorjjás de fertet mii maiddá leat ieškritihkalaččat. Mii eat leat álo guorran máttuideamet luottaid. Sii dáhtto čohkkejeaddji organisašuvnna visot sámiid várás, ahte mii galgaimet leat oktan álbmogin. Dan eat leat mii álo čuovvolan. Lágat ja koloniseren lea min háddjen. Mii rátkit iežamet iešguđet joavkun. Nuorti oarjji vuostá, duoddarat vuvddiid vuostá, nuorat vuorrasiid vuostá, báikegottit gávpgiid vuostá, nissonolbmot dievdoolbmuid vuostá, boazosápmelaš iežá sápmelačča vuostá. Juo, leat olu vásáhusat mat earuhit min – juohkehaččas lea su iežas muitalus.

Otná beaivvi galggašeimmet mii suokkardit iežamet, ja ipmirdit ahte juohke ovttas mis lea ovddasvástáduš. Don ja mun, moai, sáhtte veahkkin hukset nanu joavkku, ovttá álbmoga. Ovttas mii lea gievrramusat. Lehos gos dál de, min gal oidnet! Mis leat máttut ovdal min guji čuollan. Sii čoahkkanedje, ja guldaledje guđet guimmiideaset čorgadis ortnega mielde ja rabas váimmuiguin. Odne mii ávvudit, ja leat činadan čábbámuš gárvvuiguin. Seammás mii diehtit ahte lea garra bargu ja rahčamušat ovddabealde. Jus galgat lihkostuvvat de bohtet golget sihke bivastagat ja gatnjalat. Mu sávaldat lea ahte mii ovttas gávnnahtit hutkkálaš čovdosiid boares čuolmmaide.

Čuođi jagi geahčen soitet min maŋisboahttit juste dás čuožžume ja ávvudeame dan maid mii olahit dál. Čuoččat bajás. Leage roahkkat. Boahhteáigi gullá midjiide! Dáiguin sániiguin sávan midjiide buohkaide lihku Sámi álbmotbeivviin ja raban dasto Staare2018 ávvudoaluid! Giitu.